

References

1. Bauman Z. Tekuchaya sovremennost' / Zygmunt Bauman ; Per. s angl. Yu. V. Asochakova. – SPb. : Piter, 2008. – 240 s.
2. Burdjyo P. Struktura, gabitus, praktika [Elektronnyj resurs] / Pjer Burdjyo. – Rezhim dostupa : www.old.jourssa.ru/1998/2/4bourd.html?
3. Iljin A. N. Massovaya kuljtura i subkuljtura: obthee i osobennoe / Aleksej Nikolaevich Iljin // Sociologicheskie issledovaniya. – 2010. – № 2. – S. 67–75.
4. Meyjler N. Belyj negr. Beglyje razmyhshleniya o khipstere / Norman Meyjler // Voprosy filosofii. – 1992. – № 9. – S. 131–145.
5. Nayjdorf M. Mir subkuljtur [Elektronnyj resurs] / Mark Isakovich Nayjdorf. – Rezhim dostupa : https://sites.google.com/site/marknaydorf/texts/mass-culture
6. Parijchuk A. V. Molodezhnaya subkuljtura kak igra / Anastasiya Vladimirovna Parijchuk // Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya Filosofiya. Sociologiya. Kuljturologiya. – 2012. – Vihp. 28. – № 35 (289). – S. 113–118.
7. Petrash E. A. Subkuljtura molodezhnikh objhedineniy: vihzov sovremennosti ili poisk smishlov [Elektronnyj resurs] / Elena Aleksandrova Petrash. – Rezhim dostupa : //pskgu.ru/projects/pgu/storage/wg6110/wgpgpu05/wgpgpu_05_23.pdf?
8. Slobodyan A. Mif o vseobtheyj lyubvi [Elektronnyj resurs] / Aleksandr Slobodyan. – Rezhim dostupa : www.hippy.ru/f60.htm
9. Toffler E. Shok maybutnjogo: Per. z angl. / E. Toffler. – M. : TOV "Vidavnicтво ACT", 2002. – 557 s.
10. Tuljchinskij G. L. Liminalnostj [Elektronnyj resurs] / Grigorij Ljvovich Tuljchinskij // Proektivnij filofsokij slovarj: Novihe terminih i ponyatiya (pod redakciej Tuljchinskogo G. L., Ehpshetjina M. N.). – Rezhim dostupa : hpsy.ru
11. Chernihshenko V. V. Ehkzistencialjnihe osnovaniya molodezhnykh subkuljtur: filofsoko–antropologicheskaya refleksiya ; Avtoref. ... diss. kand. filos. n. Spec. 09.00.13 – filofsokaya antropologiya, filofsokiy kuljtury / Vasiliy Vasiljevich Chernihshenko. – Belgorod : Belgorod. gos. un–t, 2011. – 16 s.

Sinkevych O. B., candidate of philosophical Sciences, associate Professor, associate Professor of Department of theory and history of culture, philosophy faculty of Lviv Ivan Franko national University (Ukraine, Lviv), kafedra_kultury@mail.ru

Youth subculture as “cultural identity” in the modern era

Analyses the role of youth subcultures in identifying strategies, formed in the age of mass culture. The role of subculture myth and system of values in the construction of identity of young people reviewed. It is proved that youth subcultures replace the “role” behavior comes “director”, in which in which the personality itself builds a script of their own lives and their own identity. The analysis allows to draw a conclusion about what subculture enable young people to discover the inherent creative potential offer new life strategies and freedom of choice. Thanks to them, expanding the possibilities of forming a new social and cultural reality, which opens space for development of self-consciousness of young people. Due to this search I, of the creativity, freedom, the individual attains its existential sovereignty.

Keywords: identity, identity strategy, subculture, social and cultural reality, mass culture.

Синькевич О. Б., кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры теории и истории культуры философского факультета, Львовский национальный университет им. Ивана Франко (Украина, Львов), kafedra_kultury@mail.ru

Молодежные субкультуры как “культуры самоидентификации” в современную эпоху

Анализируется роль молодежных субкультур в идентификационных стратегиях, сформированных в эпоху массовой культуры. Рассмотрена роль субкультурного мифа и системы ценностей в конструировании идентичности молодежи. Доказывается, что в молодежных субкультурах на смену “ролевого” поведению приходит “режиссерское”, при котором личность сама выстраивает сценарий собственной жизни и собственную идентичность. Проведенный анализ позволяет сделать вывод о том, что именно субкультуры дают возможность молодежи раскрыть присущий ей творческий потенциал, предлагают новые жизненные стратегии и свободу выбора. Благодаря им расширяются возможности формирования новой социокультурной реальности, которая открывает простор для развития самосознания молодых людей. Именно благодаря поиску Я, творчеству, реализации свободы индивид обретает свою экзистенциальную суверенность.

Ключевые слова: идентичность, идентификационная стратегия, молодежная субкультура, социокультурная реальность, массовая культура.

* * *

УДК 1:13:130.2

Смірнова О. Д.,
аспірантка кафедри філософської антропології,
філософії культури, Інститут філософської освіти
та науки НПУ ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), tg88@bigmir.net

ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ У ЛЮДСЬКОМУ БУТТІ:
МЕТААНТРОПОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

Досліджується плідність метаантропологічного підходу до проблеми ідентичності у людському бутті. Характеризуються моделі та підходи до осмислення феномену ідентичності у філософії та формулюється визначення даного феномену в контексті метаантропології.

Ключові слова: ідентичність, криза ідентичності, метаантропологія, метаантропологічний підхід, триадична модель, самосвідомість.

На сьогоднішній день філософи займаються висвітленням проблем таких форм ідентичності як національна, регіональна, етнічна, культурна, політична і т.д., але сама сутність феномену ідентичності не розкривається у достатній мірі. Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що загалом важко віднайти таких українських дослідників, які б займалися дослідженням феномену ідентичності як такого. Зазвичай у філософських працях висвітлюються певні форми ідентичності. Переважна їх більшість присвячена проблемі національної ідентичності (В. Анрущенко, В. Воронкова, Т. Воропай, М. Козловець), культурну ідентичність досліджують О. Лесик, М. Мадей, Н. Хамітов, С. Бойчук, феномен регіональної ідентичності – В. Бех, І. Вільчинська, Т. Кучера, М. Попович, етнічну ідентичність – Г. Кісла, О. Пелін.

Аналізуючи праці сучасних українських дослідників, присвячених феномену ідентичності, доходимо до висновку, що даний феномен здебільшого розглядається в контексті його аспектів та вимірів, а не сутності явища як такого. Дана обставина ускладнює розуміння дійсної функції ідентичності в процесі становлення особистості. Проблема ідентичності в людському бутті торкається не лише питання “Хто я є?” але і “ким я можу бути?” та передбачає виникнення кризи ідентичності через недостатнє усвідомлення важливості останнього із запитань, що виводить нас на проблему культурної ідентичності та її кризи.

Основним завданням статті є визначення метаантропологічного аспекту феномену ідентичності та осягнення методологічних можливостей метаантропології у дослідженні проблеми ідентичності.

Дану статтю присвячено висвітленню метаантропологічного підходу до осмислення феномену ідентичності та визначенню кореляту поняття “ідентичність” в координатах метаантропології. У статті здійснюється порівняльний аналіз гегелівського та метаантропологічного підходів та їх аспектів в контексті проблеми ідентичності.

Під метаантропологічним підходом можна розуміти розгляд того чи іншого феномену в буденному, граничному та метаграничному бутті людини [6, с. 178–420]. Автором метаантропологічного підходу є сучасний український філософ Н.Хамітов, який визначив його принципи у низці робіт, продовжуючи методологічні досягнення М.Шелера, М.Бердяєва та фундатора Київської світоглядно-антропологічної школи В. Шинкарука.

Найважливішою складовою метаантропологічного підходу є метаантропологічна діалектика як методологія дослідження вказаних вище трьох вимірів людського буття. Н. Хамітов так характеризує цю методологічну стратегію, порівнюючи її з діалектикою Г. В. Ф. Гегеля: “метаантропологічна діалектика – методологія становлення людини в буденному, граничному та метаграничному бутті, яка корелює з гегелівським вченням про розвиток суб’єктивного, об’єктивного і абсолютного духу” [4, с. 207]. Отже, метаантропологічний підхід можна визначити як філософський метод, який розкриває глибинні онтологічні та екзистенціальні закономірності існування як окремої людини, так і людства в цілому в контексті трансцендування.

Актуальність застосування метаантропологічного підходу у дослідженні проблеми ідентичності є очевидною, оскільки в сучасному світі ми маємо проблему кризи ідентичності, яка доходить до конфлікту ідентичностей – як в середині особистості, так і між особистостями і народами. Усвідомлюючи метаантропологію як антропологію комунікації, не можна не погодитися з думкою Н. Хамітова: “метаантропологія виступає антропологією взаєморозуміння, антропологією толерантності – системою ідей і концептів, завдяки яким відбувається усвідомлення неможливості досягти подолання антропологічної кризи сучасності через монологічні та самодостатні метанаративи” [6, с. 208].

Повернемося до компаративістського аналізу метаантропологічної діалектики та діалектики Г. В. Ф. Гегеля.

Філософська система Г. В. Ф. Гегеля дозволяє співвіднести феномен ідентичності із *самосвідомістю* і виділити три її рівні – суб’єктивний, об’єктивний і абсолютний рівні самосвідомості або духу: “у першій формі діяльнісного розуму самосвідомість є для себе чистою індивідуальністю, і йому протистояла пуста всезагальність” [2, с. 223]. Другий рівень самосвідомості визначається як наближення індивідуальної свідомості до всезагальності: “друга сторона – це всезагальне як спочиваюча сутність, але саме тому лише як дещо внутрішнє, яке хоча не зовсім не існує, нове не є дійсністю і лише через зняття індивідуальності, привласнюючої собі дійсність, саме може стати дійсним” [2, с. 222]. Всезагальність, на другому рівні самосвідомості людини, розчиняє її одиничність: “Всезагальне, яке ж є на лице, при цьому лише деяким всезагальним протистоянням та боротьбою один проти одного, в якій кожен змушує рахуватись з власною одиничністю, але в той же час не досягає цього, оскільки ця одиничність піддається тому ж опору і взаєморозчиняється іншими” [2, с. 222].

На третьому рівні самосвідомості людина розвивається не лише як індивідуальність, а як і особистість, зростаючи у добродійності та творенні: “творення, являючись діяльністю, є усвідомленням індивідуальності, а ця остання, навпроти, має бути знята; але завдяки цьому зняттю, якби очищується місце для в–собі–буття загального ходу речей, щоб воно вступило в існування в собі самому і для себе самого. Всезагальну вмістимість дійсного загального ходу речей вже виявлено; вона є ніщо інше, як обидва попередні рухи

самосвідомості” [2, с. 223]. Розроблена Г. В. Ф. Гегелем триадична модель становлення самосвідомості, вказує на те, що самосвідомість проявляється як результат співвіднесення одиничного із всезагальним.

Метаантропологічний підхід дозволяє усвідомити ідентичність, як і в межах філософії Г. В. Ф. Гегеля, у вигляді триадичної моделі.

Проте, перш ніж ми окреслимо триадичну модель ідентичності, коротко охарактеризуємо буденний, граничний та метаграничний виміри людського буття, запропоновані в метаантропології Н. Хамітова. Важливо усвідомити, що в його проекті метаантропології кожному з цих вимірів відповідає певний тип світогляду.

Н. Хамітов дає низку визначень трьох вимірів буття та світогляду у метаантропології: “Буденне буття, – зазначає автор, – це вимір людського буття, який є результатом реалізації волі до самозбереження і волі до продовження роду” [4, с. 68]. В контексті метаантропології буденне буття – це “родове та цивілізаційне буття” [4, с. 68]. Відповідно, “буденний світогляд являє собою сукупність соціальних стереотипів свого часу” [6, с. 23]. Основні критерії буденного світогляду – це несамостійність, некритичність та відсутність у ньому творчого характеру” [6, с. 24].

Другий вимір буття – граничний. Н. Хамітов визначає його як: “Вимір людського буття, в якому відбувається свідомий вихід за межі буденності з її безособовою гармонією в екзистенціальний простір, в якому людина актуалізує особистісні можливості, стаючи при цьому трагічно самотньою [4, с. 69]. На рівні граничного буття переважають воля до влади, пізнання та творчості” [4, с. 69]. Граничне буття відображає і, одночасно, зумовлює особистісний світогляд, який є “самостійний та вільний” і “являється досягненням особистості, яка долає вплив середовища, що давить над нею з дитинства” [6, с. 25]. Основними критеріями такого світогляду є самоусвідомлення, самопізнання та творчий характер [6, с. 26].

Метаграничне буття виступає як “вимір людського буття, в якому відбувається вихід за межі буденного буття з його безособовою визначеністю та граничного буття з його трагічністю та екзистенціальною відчуженістю” [4, с. 67]. Цьому рівню буття відповідає філософський світогляд. Н. Хамітов так характеризує його: “філософський світогляд є ступінь зрілості особистісного – це особистісний світогляд, досягнувший системності та внутрішньої цілісності” [6, с. 27].

Можна висловити гіпотезу, що буденному, граничному та метаграничному вимірам людського буття відповідають певні виміри ідентичності, які виражають етапи її становлення: індивідний, особистісний та метаособистісний.

Індивідний рівень ідентичності проявляє себе у буденному вимірі людського буття, особистісний рівень формується у граничному вимірі і, відповідно, метаособистісний – здійснюється у метаграничному вимірі людського буття.

Метаособистісний рівень ідентичності розкривається у “плюральності ідентичностей”, трансформуючись у феномен *полі-ідентичності* – такий стан особистості та комунікації особистостей, в якому відбувається гармонійне поєднання проектів ідентичності – як різнорідних (культурна ідентичність,

гендерна ідентичність тощо), так і однорідних – (різні прояви культурної ідентичності).

Отже, метаантропологічний підхід дає можливість зіставити феномен ідентичності з вказаними вище трьома метаантропологічними вимірами людського буття. На цій основі ідентичність, по–перше, можна осмислити не лише у її культурних, але й національних, етнічних, соціальних, гендерних виявах, а, по–друге, визначити рівень людського буття, на якому виникає криза ідентичності взагалі, та культурної ідентичності зокрема, а також усвідомити той рівень, на якому вона може бути подолана.

Як було вже зазначено, вчення Г. В. Ф. Гегеля про становлення самосвідомості як процес розвитку суб'єктивного, об'єктивного та абсолютного духу корелює з метаантропологічним вченням про три виміри людського буття – буденне, граничне та метагранічне, але вони значно відрізняються одне від одного. Визначаючи особливу сутність метаантропологічної діалектики, Н. Хамітов вказує на відмінність метаантропологічного та гегелівського вчень: “Насамперед у метаантропологічній діалектиці перехід людини і людства з одного етапу на інший не розглядається як абсолютне зняття, коли кожний наступний етап повністю містить у собі попередній, скасовуючи значимість минулого. З цих позицій завершальний етап становлення (метагранічний) не виступає остаточним, він абсолютний, але не закритий для змін – у метагранічному рано чи пізно з'являється нова граничність, а отже розвиток” [3, с. 207]. Отже, різниця між вченням Г. В. Ф. Гегеля та метаантропологічною діалектикою полягає у тому, що поєднання абсолютного духу та абсолютної ідеї замикає еволюційний ланцюг всього людства і кожної людини окремо у гегелівській філософській системі. Метаантропологія розкриває абсолют Г. В. Ф. Гегеля для нових змін та варіантів розвитку, які здійснюються у метагранічному вимірі людського буття та світогляду.

Осмилення виходу із замкненого абсолюту Г. В. Ф. Гегеля на метагранічний рівень буття та світогляду у метаантропології виявляє нові горизонти в усвідомленні значення феномену ідентичності у людському бутті. Для того, щоб це зрозуміти, необхідно розвести поняття “ідентичність” та “самосвідомість”. В контексті метаантропологічного підходу дані поняття визначаються через відмінність загального та всезагального, де загальність представляє собою спільність, а всезагальність – єдність.

Таким чином, поняття “ідентичність” корелює з поняттям “самосвідомість” у Г. В. Ф. Гегеля, не лише через триадичну діалектику становлення, але й тому, що ідентичність є результатом співвіднесення як одиничного із всезагальним, так і одиничного з загальним та іншим одиничним. Можна сказати, що в координатах метаантропології ідентичність є результатом співвідношення індивідуального і загального та єднання із всезагальним. На відміну від триадичної концепції становлення самосвідомості Г. В. Ф. Гегеля, всезагальне у метаантропологічному контексті – це не існування в собі самому і для себе самого як в–собі–буття, а відкритий принцип всезагальної взаємодії ідентичностей у їх єдності.

Отже, у метаантропології поняття “самосвідомість” та “ідентичність” не є тотожними. На відміну від філософії Г. В. Ф. Гегеля, де визначаючи самосвідомість як форму самопізнання, а ідентичність як тотожність в її істині, Г. В. Ф. Гегель не розділяє цих двох понять: “Тотожність в її істині (як ідеальність безпосередньо сущого) є високе визначення як для нашої релігійної свідомості, так і для будь–якого взагалі мислення і свідомості [1, с. 271]. Тотожність як свідомість самого себе є те, чим людина відрізняється від природи взагалі і від тварини зокрема; тварина не може досягнути себе як “Я”, тобто як чисту єдність себе в самому собі” [1, с. 271].

Слід відзначити, що різні підходи до визначення поняття “ідентичність” у філософії обумовлюють різні моделі феномену ідентичності. У річищі метаантропології необхідним є усвідомлення того, що можливі як бінарний так і триадичний методологічні підходи, які формують бінарні та триадичні моделі ідентичності.

Бінарний підхід до осмилення феномену ідентичності виражається у дуалістичній концепції – “Ми” та “Чужі”, яка відповідно формує індивідуальний рівень ідентичності у буденному вимірі людського буття. У граничному вимірі буття людини бінарна модель проявляє себе у концепції “Я” та “Інший” і формує особистісний рівень ідентичності. У метагранічному вимірі буття людини бінарна модель змінюється, оскільки доповнюється осмиленням плюральності ідентичностей та їх взаємодії у феномені поліідентичності. Отже, у метагранічному вимірі людського буття формується триадична модель ідентичності яка є поєднанням групової та індивідуальної бінарних моделей.

Можна припустити, що бінарний підхід до осмилення ідентичності розгортається у двох категоріях – “тотожність” та “протяжність”. Триадичний підхід, а, отже, і триадична модель, розкриває ідентичність у трьох категоріях: “тотожність”, “протяжність” та “взаємодія”.

В історії європейської філософії від античності до німецької класики феномен ідентичності осмислювався в якості бінарної моделі. Бінарний підхід, що породжує бінарні моделі ідентичності, маємо у таких філософів як Парменід, Платон, Аристотель, Дж. Локк, Д. Юм, З. Фройд, І. Кант, Й. Шеллінг. Триадичний методологічний підхід і, відповідно, триадичні моделі ідентичності зустрічаємо у Г. Гегеля, Е. Фромма [5, с. 45–144], К. Юнга [7, с. 2–37], Е. Гуссерля [3, с. 60–172], які доповнюють зміст ідентичності категорією взаємодії, що надзвичайно актуалізує даний феномен в контексті людського буття в культурі.

Окресливши тенденції осмилення проблеми ідентичності в координатах метаантропологічного підходу, можемо сказати, що в західній філософії триадична модель ідентичності бере початок від бінарної моделі, доповнюючись ідеєю плюральності ідентичностей. Триадична модель, в якій природа ідентичності усвідомлюється не лише в категоріях тотожності, протяжності, а й взаємодії, дозволяє визначити феномен ідентичності як співвіднесення індивідуального із загальним та єднання із всезагальним.

В результаті можемо зробити припущення, що триадичний підхід є найбільш конструктивним у вирішенні проблеми кризи ідентичності, оскільки розкриває плюральність даного феномену та можливість подолання конфлікту ідентичностей через їх взаємодію у єдності як поліідентичності.

Метаантропологічний підхід як один з варіантів триадичного підходу до осмислення феномену ідентичності розкриває його значення в якості становлення цілісності особистості людини у її єдності з представниками інших ідентичностей. В контексті метаантропології ідентичність як цілісність виражається у здатності до співіснування та співтворчості ідентичностей, що формує плідні соціальні та міжкультурні відносини. Досягнення такої цілісності здійснюється у метаантропологічній моделі ідентичності, де найвищим її проявом є метаособистісний рівень, який проявляється у поліідентичності як феномені єдності ідентичностей.

Метаантропологічне визначення ідентичності корелює з вченням про становлення самосвідомості Г. В. Ф. Гегеля, де найвищим її проявом є поєднання абсолютного духу та абсолютної ідеї як деяке завершення еволюційного процесу людства. Отже, ідентичність у метаантропології виражає результат глибинного процесу єдності людини у полікультурному середовищі, тобто такої єдності, яка у найвищому своєму прояві є відкритою до нових змін.

Якщо в метаантропологічному значенні ідентичність визначити як феномен співвіднесення індивідуального та загального і єднання із всезагальним, то ідентичність міститиме у собі і світоглядно-філософський, і соціальний, і культурний та і психологічний зміст а, отже, являтиме собою результат взаємодії людської особистості із соціальними структурами та духовним світом іншої людини.

Роблячи загальний висновок, можна стверджувати, що застосований у даній роботі метаантропологічний підхід дозволяє розкрити феномен ідентичності в якості триадичної моделі, тим самим надаючи змогу усвідомити можливість конструктивного вирішення проблеми кризи ідентичності. Запропонована метаантропологічна модель ідентичності не обмежується будь-якою груповою або індивідуальною формами ідентичності, оскільки є відкритою до нових змін та взаємодій.

Список використаних джерел

1. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия филос. наук: Т. 1. Наука логики / Г. В. Ф. Гегель. – М.: Мысль, 1974. – 452 с.
2. Гегель Г. Феноменология духа. Философия истории / Георг Вильгельм Фридрих Гегель. – М.: Эксмо, 2007. – 880 с.
3. Гуссерль Э. Картезианские медитации / пер. с нем. В. Н. Молчанова. – М.: Академический Проект, 2010. – 229 с.
4. Философская антропология: словарь / под редакцией доктора философских наук, профессора Н. Хамитова. – К.: КНТ, 2011. – 472 с.
5. Фромм. Искусство любить: Исследование природы любви: пер. с англ. – М.: Педагогика, 1990. – 160 с.
6. Хамитов Н. Философия. Человек. Бытие. Мир.: Курс лекций. – К.: КНТ, Центр учебной литературы, 2006. – 456 с.
7. Юнг К. Г. АИОН. Исследование феноменологии самости. – М.: Рефл-бук; Киев: Ваклер, 1997. – 336 с.

References

1. Gegel' G. V. F. Jenciklopedija filos. nauk: T. 1. Nauka logiki / G. V. F. Gegel'. – M.: Mysl', 1974. – 452 s.

2. Gegel' G. Fenomenologija duha. Filosofija istorii / Georg Vil'gel'm Fridrih Gegel'. – M.: Jeksmo, 2007. – 880 s.

3. Gussel' Je. Kartezijskie meditacii / Per. s nem. V. N. Molchanova. – M.: Akademicheskij Proekt, 2010. – 229 s.

4. Filosoфskaja antropologija: slovar' / Pod redakciej doktora filosoфskih nauk, profesora N. Hamitova. – K.: KNT, 2011. – 472 s.

5. Fromm. Iskusstvo ljubiti: Issledovanie prirody ljubvi: Per. s angl. – M.: Pedagogika, 1990. – 160 s.

6. Hamitov N. Filosofija. Chelovek. Bytie. Mir.: Kurs lekcij. – K.: KNT, Centr uchebnoj literatury, 2006. – 456 s.

7. Jung K. G. AION. Issledovanie fenomenologii samosti. – M.: Refl-buk; Kiev: Vakler, 1997. – 336 s.

Smirnova O. D., postgraduate student of philosophical anthropology, philosophy of culture, the Institute of Philosophy of Education and Science of National them M. P. Drahomanova (Ukraine, Kiev), tg88@bigmir.net

The problem of identity in human being: metaanthropological approach

Investigates the fruitfulness of metaanthropological approach to the problem of identity in human being. Characterizes models and approaches for understanding the phenomenon of identity in philosophy and formulates a definition of this phenomenon in the context of metaanthropology.

Keywords: *identity, crisis of identity, metaanthropology, metaanthropological approach, triadic model of identity, self consciousness.*

Смирнова А. Д., аспирантка кафедри філософської антропології, філософії культури, Інститут філософського образования і науки НПУ ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), tg88@bigmir.net

Проблема ідентичності в человеческом бытии: метаантропологический подход

Исследуется плодотворность метаантропологического подхода к проблеме идентичности в человеческом бытии. Характеризуются модели и подходы к осмыслению феномена идентичности в философии и формулируется определение данного феномена в контексте метаантропологии.

Ключевые слова: *идентичность, кризис идентичности, метаантропология, метаантропологический подход, триадическая модель, самосознание.*

* * *

УДК 781(03)

Троїцька О. М.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
філософії, Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Богдана Хмельницького
(Україна, Мелітополь), troizka@ukr.net

ГЕНЕЗА ТОЛЕРАНТНОСТІ В АНТИЧНОСТІ ТА СЕРЕДНЬОВІЧЧІ: СВІТОГЛЯДНІ ПОЗИЦІЇ

Значущість та невечірність розкриття феномена толерантності привертає увагу багатьох дослідників. Автором статті обрано аналіз її історичних форм, зокрема періоду античності та середньовіччя. Античне суспільство представлено в статті як таке, в якому реально зосереджувались елементи толерантності, оскільки в цілісному житті поліса вони виявлялись у пошуку єдності в дискусіях, діалогах, суперечках. Проте толерантність античності цілком укладалась у панівну на той час світоглядну систему – космоцентризм. Розгляд толерантності середньовіччя був пов'язаний із аналізом ідеї терпимості у християнстві (віротерпимість), яка пройшла в розвитку етап оформлення внутрішньої християнської терпимості (за формою це була "наївна" терпимість) та публічні декларації ідей міжконфесійної віротерпимості (сумативна толерантність). Толерантність цього періоду поставала розумінням багатоваріативності служіння Богу і світоглядно її можна тематизувати як різновид теоцентризму, який, як і античний світогляд, не спрямовував людину на пошук консенсусу. Але, не зважаючи на певну обмеженість толерантності перших етапів її розвитку, зокрема у прагненнях добродійності демократичного полісу для усіх і в "широкій" терпимості XV–XVI століть, толерантність набуває рис духовно-моральнісних пошуків єдності та злагод.

Ключові слова: *віротерпимість, діалог, контекстуальність, космоцентризм, нетерпимість, світогляд, теоцентризм, толерантність.*

Наш час, демонструючи, з одного боку, зростаючу єдність людей у їх прагненнях жити вільно, гідно і благополучно, виявляє, з другого боку, певну напруженість у стосунках людей, у відносинах певних спільнот і навіть держав. Саме тому все частіше теоретики і практики гуманітарних галузей знання звертають увагу на